

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
281-74/18
Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

дел. бр. 28659 датум: 11.9.2018.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

ПРАЋЕЊЕ ПОСТУПАЊА НАДЛЕЖНИХ ОРГАНА ПРЕМА МИГРАНТИМА
И ТРАЖИОЦИМА АЗИЛА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Извештај о посети Центру за азил у Тутину

Београд, септембар 2018. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамом разговара са тим лицима и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, као и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица Секретаријат Националног механизма за превенцију тортуре, која обавља стручне послове НПМ, чији је мандат одређен чланом 4. Опционог протокола за превенцију тортуре. Секретаријатом руководи секретар НПМ у складу са смерницама заменика Заштитника грађана, задуженог за заштиту права лица лишених слободе.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ,² којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по јавном позиву,³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то: Београдски центар за људска права, Иницијатива за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUCOM) и Међународна мрежа помоћи (IAN).

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеним установама. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

¹ "Сл. лист СЦГ - Међународни уговори", бр. 16/05 и 2/06 и "Сл. гласник РС - Међународни уговори", бр. 7/11.

² Потписан 12. децембра 2011. год.

³ Објављен у "Сл. гласнику РС" број 25 од 30. марта 2018. год.

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

ПОСЕЂЕНА УСТАНОВА	Центар за азил Тутин
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Праћење поступања надлежних органа према мигрантима и тражиоцима азила
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана, у сарадњи са Београдским центром за људска права
ДАТУМ ПОСЕТЕ	22. август 2018. године
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета је претходно најављена
ТИМ ЗА ПОСЕТУ	<p>Вођа тима: Јелена Унијат, <i>Стручна служба Заштитника грађана/Секретаријат НПМ</i></p> <p>Чланови тима: Марко Анојчић, <i>Стручна служба Заштитника грађана/Секретаријат НПМ</i> Милена Анчић <i>Београдски центар за људска права</i></p>

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Службеници ангажовани у Центар за азил Тутин остварили су сарадњу са тимом НПМ и омогућили му да обави свој мандат. Службеници су пружили тражене информације и омогућили приступ и фотографисање просторија, увид у тражену документацију и евиденције, као и ненадзиране разговоре са мигрантима по избору чланова тима.

ТОК ПОСЕТЕ

Након представљања мандата и чланова тима НПМ шефу смене, тим НПМ је обавио разговоре са службеницима који су овде ангажовани, као и са мигрантима/тражиоцима азила, остварио увид у релевантну документацију и евиденције и обишао просторије за смештај и заједничке активности. На завршном разговору са руководством изнети су главни утисци о посети и налази чланова тима о стању у Центар за азил и поштовању права миграната/тражиоца азила.

Увод

На дан посете у Центру за азил је боравило 135 миграната, 109 пунолетних (90 мушкараца и 19 жена) и 26 малолетних (20 дечака и 6 девојчица). У Центру се налази 68 самаца, док је 67 миграната смештено са породицама (20 породица). Мигранти су из Ирана (85), затим из Авганистана (13), Пакистана (13), Ирака (12) и Бангладеша (5), из Сомалије, Либије и Русије (2) и из Конга (1). У Центру нема малолетника без пратње, јер се сви смештају у Центар за азил у Крњачи.

Смештајни услови

НПМ је последњи пут посетио Центар за Азил у Тутину у септембру 2016. године⁴ и тада су мигранти били смештени у баракама у склопу бивше фабрике „Јелак“. У 2017. години сазидан је нови објект на новој локацији, изван града, који је усељен 21. фебруара 2018. године. Изградњу су помогли Америчка хуманитарна и развојна организација „Catholic Relief Services USCCB – CSR“ у сарадњи са Фондацијом Ана и Владе Дивац. Нова зграда се састоји из приземља и једног спрата и смештајни капацитет сада износи 230 места. У приземљу се налазе службене просторије Комесаријата, лекарска амбуланта, соба за пријем/изолацију, трпезарија, дневни боравак, кућак за децу, соба за молитве, као и собе за смештај, док се на спрату налази више соба за смештај, вешерница и тераса, односно наткривен простор у коме је дозвољено пушење. Бежични интернет је доступан у целој згради, у свим собама.

⁴ Извештај о посети Центру за азил у Тутину, бр. 281-74/16 од 21. септембра 2016. год.

Породице сада имају више приватности, јер су смештене у засебним собама, углавном шестокреветним, које имају купатило, док су самци смештени у већим собама. Собе у којима бораве породице су у једном крилу, а собе у којима бораве самци у другом. На свим собама су истакнута обавештења/правила - у собама је забрањено пушење, конзумирање алкохола и доношење хране из кухиње, а мигранти треба сами да воде рачуна о чистоћи и уредности соба у којима бораве. Генерално, хигијена у Центру је на задовољавајућем нивоу.

За одржавање личне хигијене мигранти користе заједничка купатила, а само у неколико соба у којима се углавном смештају жене које путују саме, постоје купатила у оквиру соба. Топле воде има довољно, а у употреби су два велика бојлера, која греју воду током ноћи, како би преко дана била доступна. Осим тога, систем је повезан са грејањем, тако да ће се у зимским месецима вода на тај начин загревати. Међутим, у води са чесми присутни су ситни каменчићи. Иако је Центар релативно нов, у тренутку посете било је проблема у појединим заједничким купатилима. Према речима службеника Комесаријата, мигранти су сломили неколико шоља, тако да су неки тоалети били ван функције и радило се на њиховом сређивању.

У Центру постоји вешерница која ради сваког радног дана од 14 до 17 часова и сви мигранти имају могућност прања веша по утврђеном распореду – понедељком и средом веш перу породице, уторком и четвртком самци, а петком се пере постељина. Мигрантима су у Центру обезбеђени пешкири и постељина.

Неколико повезаних просторије, које се налазе уз амбуланту, намењене су пријему нових мигранта. Овде се пресвлаче, туширају и добијају средства за одржавање личне хигијене.

У Центру за азил је ангажовано 10 запослених. Међу њима су 2 координатора из Комесаријата, који долазе из Београда и у Центру бораве 24 часа у седмодневним сменама. Осим њих ангажовани су и други службеници Комесаријата, 2 хигијеничарке и 4 радника обезбеђења. Обезбеђење је ангажовано преко Општине Тутин, а у току ноћи увек је 1 радник дежуран.

Службеници Комесаријата се споразумевају са мигрантима на енглеском или француском језику. У медицинском тиму налази се 1 преводилац за фарси и турски језик, те по потреби и она помаже у комуникацији. Такође, по позиву је доступан и преводилац за арапски.

Информације о могућностима, процедури и начину притуживања на рад службеника ангажованих у Центру за азил су истакнута на огласној табли у холу објекта. Ова обавештења су преведена на неколико језика (енглески, арапски, фарси...). Према речима миграната, на дан посете НПМ је постављена кутија за жалбе.

У тренутку посете на огласној табли су била истакнута обавештења о планираним активностима и друге информације од значаја за мигранте.

Према наводима службеника Комесаријата мигранти им се најчешће усмено обраћају уколико имају неких примедби или им је потребна помоћ. Тренутно у Центру не постоје представници миграната (*community leaders*). Према речима службеника, припадници мање заступљених нација не желе да прихвате представника ког су изабрале веће заступљене. У плану да се они ускоро изаберу. **НПМ указује на корист коју представници миграната могу да имају, јер се преко њих кроз периодичне састанке може унапредити однос и комуникација између миграната и службеника, а тиме и атмосфера у Центру.** Мигранти би тако добијали њима значајне информације о дешавањима у центру и могли да службеницима укажу на евентуалне проблеме у вези са радом центра и изнесу предлоге за њихово решавање.

У ходницима и заједничким просторијама Центра постављено је 10 камера. Према речима службеника Комесаријата, камере не служе само за праћење, већ и снимају. Међутим, службеници нису могли да дају тачну информацију колико дуго се чувају снимци. Према наводима, камере су повезане са Полицијском станицом Тутин и само полицијски службеници могу да прегледају снимке. Обавештење да је објекат под видео надзором се налази на главном улазу у зграду.

Полицијски службеници свакодневно обилазе Центар, најчешће када крену у патролу. Такође, долазе и по потреби на позив службеника Комесаријата. Последњи пут су били позвани у недељи пре посете НПМ, када је дошло до мањег сукоба између миграната и полиција их је тада само упозорила. Међутим, овај догађај није евидентиран. Према речима службеника, такви догађаји у Центру нису чести, најчешће су у питању мањи инциденти и то је разлог зашто се не евидентирају. Такође, до сада није био забележен ни један случај насиља у породици. Службеници Комесаријата редовно шаљу центри периодичне извештаје, који се уредно чувају у регистру. Прошлонедељни инцидент није наведен у недељном извештају.

Као што је НПМ до сада неколико пута истицао, уредно вођење евиденција о догађајима у установи, које садрже све потребне информације, истовремено доприноси ефикасном управљању установом и бољој заштити појединаца. Службеници који руководе установом или раде у њој би требало да обрађују информације и воде евиденције о догађајима од значаја.

ПРЕПОРУКА

Службеници Центра за азил у Тутину ће евидентирати све ванредне догађаје у евиденцију ванредних догађаја.

По позиву долазе и службеници надлежног центра за социјални рад. Углавном су долазили док су у Центру за азил били смештени малолетни мигранти без пратње. Међутим, већ неко време малолетници више не бораве у Центру.

Сви мигранти смештени у овом Центру имају потврде о регистрацији намере за азил. Већина миграната који стигну у Центар већ имају потврде, а уколико међу њима има оних без потврде, они се упућују у Полицијску станицу Тутин и ту их добијају. Никоме није издата лична карта за тражиоца азила. Лица која најдуже чекају личну карту су

супружници који су у процедури од јула 2017. године. Према речима службеника Комесаријата, представници Канцеларије за азил су обишли Центар током прошлог месеца и тада су обавили послове регистрације, саслушања и подношења захтева. Иначе периодично обилазе Центар и обављају интервјуе са тражиоцима, а следећа посета службеника Канцеларије очекује се следећег месеца.

Мигранте обилазе и представници невладиних организација, који им пружају потребне информације, правне савете или их заступају у поступку добијања азила.

Такође, сви мигранти се налазе на списковима за пријем у Мађарску. Од фебруара, када су прешли у нову зграду, нико од миграната није добио позив за прелазак у Мађарску.

Међународна организација за миграције (ИОМ) је задужена за организацију добровољних повратака у земље порекла. У току прошле недеље 1 мигрант се вратио у Иран, а 1 Ирачанин је тренутно у процедури припреме за повратак.

Прошле недеље у Центар је примљено 41 миграната и углавном су дошли из Београда. Дан пре посете, група од 17 миграната је напустила Центар и према сазнањима службеника Комесаријата, они су се запутили у Босну и Херцеговину. Због близине границе са Црном Гором, али и Босном и Херцеговином, међу мигрантима има оних који су напустили Србију, па се поново враћали у Центар. Службеници Комесаријата очекују, како време буде све хладније, да ће се број миграната који се буду враћали повећавати, због неадекватних смештајних услова у камповима у Босни и Херцеговини.

Тренутно у Центру бораве две особе које се крећу помоћу штака. Обе су смештене у собама које се налазе у приземљу. Такође, у приземљу постоји тоалет који они користе и коме могу приступити без препрека. На улазу у зграду налази се прилазна рампа.

Високи комесаријат УН за избеглице (УНХЦР) обезбеђује и редовно дели мигрантима гардеробу и пакете за хигијену. Службеници Комесаријата и представници УНХЦР се унапред договарају око потребних количина гардеробе. Хигијенски пакети садрже основна средства: тоалет папир, четкицу и пасту за зубе, шампон, сапун и слично.

Оброке испоручује локални ресторан, о трошку Комесаријата. У холу је видно истакнут распоред када се деле оброци, као и обавештење на различитим језицима да је исхрана прилагођена верским убеђењима лица исламске вероисповести. Према речима службеника Комесаријата јеловник се мења на свака 3 месеца. Како је посета била обављена у време Курбан-бајрама, дан раније за мигранте је организован свечани ручак. Ипак, у разговору мигранти су се највише жалили на једноличност исхране и лош квалитет исхране. Осим тога, мигранти су се жалили на лош квалитет воде на чесмама.

ПРЕПОРУКА

Комесаријат за избеглице и миграције ће предузети мере како би се мигрантима у Центру за азил у Тутину обезбедила исправна вода за пиће и размотриће могућност унапређења квалитета и разноврсности исхране.

Такође, велики проблем за мигранте представља што већ неколико месеци не добијају новчану помоћ – картице. Невладина организација која их је делила, још увек није

успела да обезбеди потребна средства и службеници немају информације да ли ће их ускоро обезбедити.

На дан посете у Центру су биле смештене 3 бебе. Према речима службеника Комесаријата за њих су обезбеђене пелене и храна за бебе. Осим њих, смештено је 7 деце школског узраста и 3 предшколског. Сва деца су уписана у основну школу и за њих је организован превоз комбијем, пошто је Центар удаљен од школе. Најчешће су 2 психолога у пратњи деце до школе. Уједно, њих 2 организују различите радионице и активности за децу и током школске године помажу им у учењу. Активности за децу се организују у просторијама дечјег кутка. Дечији кутак је опремљен играчкама, таблама за писање, столовима и столицама који су прилагођени деци. Деца су у току ове године учествовала и у представи коју је организовао ИОМ.

Такође, у дечјем кутку представници хуманитарних организација организују различите активности за родитеље са децом, као и за жене, као што су прављење накита и часови српског језика. Пошто су два психолога која раде са децом једина у Центру, оне су задужене за пружање психолошке подршке и одраслима.

У току лета, Центар је добио на поклон машину за шивење и набављени су материјали, тако службеници Комесаријата очекују да ће од септембра почети да се реализује обука шивења.

Мигранти могу слободно да излазе из Центра, али је правило да се врате пре мрака. Пошто је Центар удаљен од Тутина, мигранти користе локални превоз – аутобусе, који пролазе на 2 - 3 сата или уколико службеници имају нека посла да обаве у Тутину, превозе их комбијем.

Здравствена заштита

У Центру је ангажован медицински тим који чине 1 лекар опште праксе и 1 медицинска сестра, а помаже им 1 преводилац за фарси и турски језик. Њих је ангажовала једна хуманитарна организација и присутни су у Центру сваког радног дана од 8 до 16 часова. Сви мигранти по пријему у Центар морају да обаве преглед и тада се узима анамнеза и вади се крв. Према речима лекара, дневно се обави између 10 и 15 прегледа. Прегледи се бележе искључиво у протоколу прегледа и не воде се здравствени картони, нити књига повреда. Сва медицинска документација се чува у амбуланти и на захтев миграната, даје им се када напуштају Центар.

О обављеним прегледима приликом пријема у Центар се издају потврде прописане Правилником о здравственим прегледима тражиоца азила приликом пријема у центар за азил или други објекат за смештај тражилаца азила.⁵

Укупно 21 дете је вакцинисано. У Центру су раније биле присутне телесне ваши и шуга, што је третирано.

Лекар из Центра по потреби упућује мигранте да обаве специјалистичке прегледе у Дому здравља Тутин. Најчешће су у питању педијатријски, гинеколошки, стоматолошки или психијатријски прегледи. Тренутно 2 - 3 мигранта прима психијатријску терапију, с тим што им се не даје сва терапија одједном, већ долазе у амбуланту по њу. У Центру тренутно не бораве труднице.

Према речима медицинском тима, у амбуланти имају довољно лекова и то су углавном антибиотици, аналгетици, сирупи за децу. Уколико лекар препише неки лек који се не користи често или га нема у амбуланти у Центру, медицинска сестра преписани лек набавља у локалној апотеци, о трошку хуманитарне организације.

⁵ Службени гласник РС бр. 57/2018.